

ingediend op **1229** (2021-2022) – Nr. 5
30 mei 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Maxim Veys

over de werkzaamheden
van de werkgroep Opvangaanbod
binnen de taskforce Noodopvang Oekraïne

Documenten in het dossier:

1229 (2021-2022) – Nr. 1 t.e.m. 4: Verslagen van de gedachtewisseling

verzendcode: WON

Samenstelling van de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed:

Voorzitter: Kurt De Loor.

Vaste leden:

Allessia Claes, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Manuela Van Werde, Katja Verheyen;

Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;

Vera Jans, Joke Schauvliege;

Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;

An Moerenhout, Tine Van den Brande;

Kurt De Loor.

Plaatsvervangers:

Inez De Coninck, Veerle Geerinckx, Liesbeth Homans, Sofie Joosen, Rita Moors;

Leo Pieters, Klaas Sloomans, Frieda Verougstraete-Deschacht;

Katrien Partyka, Katrien Schryvers;

Steven Coenegrachts, Jean-Jacques De Gucht;

Ann De Martelaer, Jeremie Vaneekhout;

Maxim Veys.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

INHOUD

1. Frequentie van de gedachtewisselingen	4
2. Toelichting door minister Matthias Diependaele.....	4
3. Vragen en opmerkingen van de leden met antwoorden van de minister	6
3.1. Vragen en opmerkingen van Maxim Veys met antwoorden van de minister	6
3.2. Vragen en opmerkingen van Sarah Smeyers met antwoorden van de minister.....	7
Gebruikte afkortingen	8
Bijlage: zie de dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

In de Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed vond op donderdag 19 mei 2022 de vijfde gedachtewisseling over de werkzaamheden van de werkgroep Opvangaanbod binnen de taskforce Noodopvang Oekraïne plaats.

Minister Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, gaf een omstandig overzicht van de actuele toestand en ging daarbij ook in op de vragen die hem vooraf schriftelijk waren bezorgd vanuit de N-VA-fractie. De vragenbundel is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Eerder vonden over dit onderwerp al gedachtewisselingen plaats op 24 en 31 maart en 21 en 28 april 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1229/1-4).

1. Frequentie van de gedachtewisselingen

Het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement besliste op 25 april 2022 dat commissies nog ten hoogste om de twee weken gedachtewisselingen over de werkzaamheden van de taskforce Noodopvang Oekraïne mogen houden. De Commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed besloot op 28 april 2022 om voortaan nog maar om de drie weken gedachtewisselingen over dat onderwerp te houden, te beginnen vanaf 19 mei 2022.

2. Toelichting door minister Matthias Diependaele

Minister *Matthias Diependaele* meldt dat er tot en met 17 mei 2022 in België 42.013 tijdelijk ontheemden uit Oekraïne geregistreerd zijn. De laatste weken wordt er tijdens de weekends niet meer geregistreerd. Op maandag bedraagt het gemiddelde 550 registraties. Op andere weekdays schommelt het gemiddelde rond de 300 geregistreerde ontheemden. Op een totaal van 42.013 geregistreerde ontheemden hadden er 10.926 opvangnood, oftewel 25 procent. Dat betekent dat 75 procent geen opvangnood heeft. Van de groep met opvangnood hebben er 5082 een opvangplaats in Vlaanderen toegewezen gekregen. Vlaanderen krijgt op die manier 46 procent van de personen met opvangnood toegewezen via de federale tool. De verdeling voor de provincies is als volgt: Antwerpen 1104, Limburg 1116, Oost-Vlaanderen 1089, Vlaams-Brabant 847 en West-Vlaanderen 872.

De cijfers van de inschrijvingen in het Rijksregister bieden een meer realistisch beeld van de ontheemden die Vlaanderen opvangt. Volgens de laatste cijfers, die dateren van eind april 2022, zijn er 18.032 Oekraïners in het Rijksregister ingeschreven, waarvan 10.593 in een Vlaamse gemeente, hetgeen correspondeert met de vooropgestelde 60 procent die Vlaanderen wenst op te vangen. De verdeling over de provincies is als volgt: Antwerpen 2395, Limburg 1811, Oost-Vlaanderen 2343, Vlaams-Brabant 2262 en West-Vlaanderen 1782. Waar mensen terechtkomen die zelf voor opvang zorgen, heeft Vlaanderen niet in de hand. De cijfers, die zoals gezegd een maand achterlopen, worden mede daardoor bepaald.

Op de uitstroom van ontheemden is er geen structureel beeld. UNHCR maakt melding van 1.820.500 Oekraïners die sinds 28 februari 2022 teruggekeerd zijn naar Oekraïne. UNCHR meldt ook moeilijkheden om de cijfers juist te krijgen. Zo kunnen er dubbeltellingen zijn van mensen die heen- en terugreizen, bijvoorbeeld tussen Polen en Oekraïne. Een extrapolatie voor België, laat staan Vlaanderen, is niet te maken.

In de Vlaamse huisvestingstool zijn er op 18 mei 2022 20.915 opvangplaatsen geregistreerd. Daarvan zijn er al 9693 toegekend via de gemeenten. Er zijn bijgevolg nog 11.222 plaatsen beschikbaar. Enkel de plaatsen die door de gemeentelijke coördinatoren gevalideerd zijn, worden aan de federale tool toegevoegd. Enkel die plaatsen worden aangeboden aan Fedasil voor toewijzing.

Het merendeel van de plaatsen is in private handen. De 20.915 slaapplekken zijn verdeeld over 4583 opvanglocaties. Het Vlaams Ondersteuningsteam is momenteel volop bezig met publieke plaatsen te capteren, in samenwerking met de gemeenten en de gouverneurs. Volgens die gegevens zijn er momenteel 90 opvanglocaties die meer dan 30 slaapplekken bevatten. De algemene cijfers tonen aan dat gestaag aan het capaciteitsdoel van 30.000 wordt gewerkt. Het aantal plaatsen in de huisvestingstool neemt vooralsnog toe. Dat is noodzakelijk, niet enkel voor een mogelijke opstoot in instroom, maar evenzeer voor de doorstroom van ontheemden uit gastgezinnen.

Door een recente ICT-technische wijziging is het mogelijk om de opvangplaatsen beter en meer in detail te omschrijven. Het gaat om verplicht in te geven velden voor nieuwe opvangplaatsen. Aan de gemeentelijke coördinatoren werd gevraagd om de data van de bestaande opvangplaatsen aan te passen vóór 1 juni.

De pilootnooddorpen in Antwerpen en Mechelen zijn in volle opstart. Mensen die er terecht komen, zijn pas aangekomen of komen uit gastgezinnen. De ervaringen maken het mogelijk om een draaiboek voor nooddorpen op te stellen. Voor bijkomende nooddorpen zijn momenteel op gewestelijk niveau enkel een aantal voorbereidingen gestart. Samen met de gouverneurs werd een lijst van potentiële locaties opgesteld. Het Departement Omgeving heeft die plaatsen gescreend op basis van ruimtelijke principes zoals de aanwezigheid van voorzieningen en openbaar vervoer. Bijkomend zal het Facilitair Bedrijf de technische haalbaarheid van de locaties checken. Midden juni 2022 is een evaluatie van de opschalingsstrategie gepland. Bij deze evaluatie zal eveneens onderzocht worden of er bijkomende nooddorpen nodig zijn en bepaald worden wat de beste oprichtingsstrategie is.

De lokale besturen zijn het best geplaatst om de kwaliteit van de opvangplaatsen te controleren. Via de huisvestingstool hebben de lokale besturen de sleutel voor validatie van plaatsen in handen. De particuliere opvangplekken worden geregeld gecontroleerd. Als de woningcontroleur ter plaatse een onderzoek uitvoert, kan hij of zij de vaststellingen verwerken in een specifiek afwijkend technisch verslag en dat inbrengen in het VLOK-opvolgingssysteem. Dat is voor de opvangplaatsen voor de tijdelijk ontheemden uit Oekraïne al 260 keer gebeurd: 46 in Antwerpen, 28 in Limburg, 103 in Oost-Vlaanderen, 19 in Vlaams-Brabant en 64 in West-Vlaanderen. Omdat er geen rapporteringsverplichting is, ligt het aantal terreincontroles vermoedelijk hoger. Bovendien kan de gemeente een controle laten uitvoeren zonder technische verslaggeving. Dat maakt deel uit van de getrapte aanpak die een snelle opvolging mogelijk maakt. Uit de reacties op het terrein blijkt verder dat veel eigenaars bereid zijn om de gesignaleerde woningkwaliteitsproblemen snel te verhelpen. Af en toe worden misbruiken gemeld. Bij ernstige vormen van misbruik, zoals krotverhuur, wordt de strafrechtelijke handhaving ingezet.

Sociale huisvestingsmaatschappijen kunnen in afwachting van een grondige renovatie of sloop leegstaande sociale woningen aanbieden. Op 11 mei 2022 waren er 155 sociale huurwoningen aangemeld. In de huidige fase ligt het accent niet op het uitbetalen van de subsidies. Er is enkel al een eenmalige betaling van een beheersubsidie verricht. Zoals bekend heeft de VMSW het marktonderzoek naar gemeubelde woonunits opgestart. Daarbij wordt geopteerd voor de aankoop van mobiele woonunits die ruim inzetbaar zijn en na de crisis kunnen worden gebruikt voor bijvoorbeeld tijdelijke herhuisvesting. De VMSW onderhandelt momenteel met de leverancier van de woonunits over het aankoopcontract. Tot op heden heeft de VMSW nog geen woonunits geplaatst.

Met de opschalingsstrategie heeft de Vlaamse overheid ervoor gekozen om de lokale besturen daadkrachtig te ondersteunen bij de opvang van ontheemde Oekraïners. Hiertoe wordt in eerste instantie het VLOT ingezet. Het VLOT bestaat uit één centraal en vijf regionale teams. De aanwervingen zijn achter de rug en het VLOT

is operationeel. In de werking wordt nauwgezet verbinding gezocht met de diensten van de gouverneurs en de lokale besturen. Naast het VLOT werden de diensten van de gouverneur versterkt met een voltijdse kracht. Belangrijke opdrachten voor het VLOT zijn onder meer het beantwoorden van de vragen van gemeentelijke coördinatoren, bijvoorbeeld over de toepassing van het gewestelijke subsidiekader, en hen te ondersteunen bij het capteren van collectief publiek aanbod en de aanknopng van de sectorale dienstverlening. Als er meer nodig is, kan het aantal regioteams, conform de opschalingsstrategie, worden uitgebreid. Ook dat zal voorwerp uitmaken van de evaluatie van 15 juni 2022.

Een specifieke aangelegenheid betreft het leefgeld en/of de financiële vergoeding die van de ontheemde kan worden gevraagd voor de opvang. Volgens het reglementaire kader kan van de ontheemde een financiële bijdrage gevraagd worden als die beschikt over voldoende middelen, via het leefloon of uit arbeid. Bij de regeling voor de financiële vergoeding voor de huisvesting werd een billijke bijdrage naar draagkracht beoogd. In het geval dat een SHM een woning aan een ontheemde aanbiedt, is zij gehouden om de regeling te volgen, maar die is facultatief voor de lokale besturen en de particulieren. Als een lokaal bestuur huurgeld vraagt, dient het de subsidie deels terug te betalen. Dat is van toepassing bij het aanbod van categorie 2 en de pilootdorpen, en is steeds beperkt tot 5,9 euro per dag per toegewezen slaapplek. De minister heeft geen weet van problemen bij het toepassen van de mogelijkheid om het weekgeld of het leefgeld terug te vorderen als de ontheemde over de nodige middelen beschikt. De OCMW-steun en de voorwaarden zijn immers federale bevoegdheid.

3. Vragen en opmerkingen van de leden met antwoorden van de minister

3.1. Vragen en opmerkingen van Maxim Veys met antwoorden van de minister

Maxim Veys roemt de snelle acties van de Vlaamse overheid, de lokale besturen en de SHM's. Hij informeert wanneer op basis van het marktonderzoek van de VMSW een raamcontract opgesteld zal worden. Voorts vindt hij de vele terreincontroles een goede zaak. Dat ze niet stoppen lijkt hem essentieel. Zoals hij ook aan minister Bart Somers zei, denkt hij dat de regering nog één steek laat vallen. Alle Oekraïners hebben een plaats nodig, ook zij die er zelf voor zorgen, via hun netwerk, een internetforum, toevallige ontmoetingen. Opvang bij gezinnen is niet ideaal en op langere termijn niet houdbaar. Ook is het zaak de private huurmarkt te beschermen. Het is aan de Vlaamse overheid, samen met de lokale besturen die dat nu soms al op eigen houtje doen, om actief mensen toe te leiden naar duurzame plaatsen. Is de minister het daarmee eens? Is hij bereid stappen te zetten of het er minstens met minister Bart Somers over te hebben?

Minister *Matthias Diependaele* antwoordt dat hij nog zal laten weten wanneer het raamcontract er zal zijn. In tegenstelling tot wat oorspronkelijk gedacht werd, is de verhouding 20 procent wel en 80 procent geen opvangnood niet gewisseld naar 80 procent opvangnood en 20 procent zelfvoorziening. Hij ziet evenwel niet in waarom Vlaanderen zich nu met actieve toeleiding zou moeten bezighouden. Het klopt dat die plaatsen niet duurzaam zijn, maar vaak loopt alles heel goed. Actief toeleiden stuit ook op praktische problemen. Slechts ongeveer de helft van Oekraïners die bij vrienden of familie verblijven, is geregistreerd. Van de anderen is niet duidelijk waar ze precies verblijven. Hen aanporren om naar de collectieve opvang te gaan, lijkt hem ook totaal niet nodig. Wie bij vrienden of familie verblijft, voelt zich daar allicht veilig. Als de ontheemden of de opvanggezinnen in de problemen komen, kunnen ze dat melden via de gemeenten. Hetzelfde geldt voor de plaatsen van #PlekVrij. Dat er opvangplaatsen zijn, wordt voldoende bekendgemaakt. Vlaanderen moet er wel voor zorgen dat er voldoende alternatieven zijn, dat het een ruime buffer heeft; wat op dit ogenblik zo is.

Maxim Veys wil dat men vermijdt dat de draagkracht van de huurmarkt en van de huidige gastgezinnen, zeker in de vakantieperiode, overschreden wordt. Ook de VVSG maakt daarvan gewag. Misschien volstaat gewoon een check bij de lokale besturen of ze de alternatieven voldoende bekendmaken. Hij bedoelt met een actief beleid niet overal aanbellen en mensen aanporren, maar wel het proces organiseren.

3.2. Vragen en opmerkingen van Sarah Smeyers met antwoorden van de minister

Sarah Smeyers beaamt dat ook de N-VA van bij het begin zei dat gastgezinnen een tijdelijke oplossing zijn. Het is logisch dat de gemeenten de overgang organiseren. Het Vlaamse beleid doet al wat het moet. Het is zaak de autonomie van de gemeenten te laten spelen. Allicht heeft niet elke kleine gemeente de draagkracht van een centrumstad als de hare. Als schepen van Wonen heeft zij alle eigenaars van leegstaande woningen aangeschreven met de vraag of zij een kortetermijnhuurcontract met Oekraïners willen sluiten. Dat is dubbele winst: nadien wordt de woning uit de leegstand geschrapt en is ze ter beschikking op de gewone huurmarkt. Kortom, de solidariteit in Vlaanderen is groot genoeg. Als ex-federaal parlementslid heeft ze nog altijd een trauma van het verplichte spreidingsplan van Melchior Wathelet voor de opvang van asielzoekers en de inrichting van lokale opvanginitiatieven.

Minister *Matthias Diependaele* heeft aan de lokale besturen gevraagd om na te gaan of de #PlekVrij-plaatsen duurzaam zijn. Als die plaatsen op langere termijn beschikbaar blijven, komen ze op de lijst van de duurzame opvangplaatsen. Als dat niet het geval is, kan de gemeente alternatieven bieden.

Kurt DE LOOR,
voorzitter

Maxim VEYS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

Fedasil	Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
SHM	sociale huisvestingsmaatschappij
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
VLOK	Vlaams Loket Woningkwaliteit
VLOT	Vlaams Ondersteuningsteam
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten